

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย*

THE GUIDELINES ON DIGITAL CITIZENSHIP DEVELOPMENT FOR
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICES OF PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA IN NONGKHAI PROVINCE

ขวัญหทัย ศรีปากดี¹, พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ² และ พนายุทธ เชยบาล³

Kwanhatai Sripakdee¹, Patcharin Chompuwiset² and Panayuth Choeybal³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹⁻³Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605212@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 มีนาคม 2569; วันที่แก้ไขบทความ 5 เมษายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 7 เมษายน 2569

Received 28 March 2026; Revised 5 April 2026; Accepted 7 April 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 3) หาแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 4) ประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยกำหนดวิธีวิจัยเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากเอกสารแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เป็นผู้ยืนยันองค์ประกอบ โดยการเลือกแบบ

Citation:

* ขวัญหทัย ศรีปากดี, พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ พนายุทธ เชยบาล. (2569). แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(3), 955-968.

Kwanhatai Sripakdee, Patcharin Chompuwiset and Panayuth Choeybal. (2026). The Guidelines On Digital Citizenship Development For School Administrators Under The Offices Of Primary Educational Service Area In Nongkhai Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(3), 955-968.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

เจาะจง วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ และร้อยละ ระยะที่ 2 ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 266 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 หาแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการทางการศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ระยะที่ 4 ประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินแนวทาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องครอบคลุม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ 32 2) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีจำนวน 23 แนวทาง 4) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมืองดิจิทัล, ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the components of digital citizenship; 2) to study the current state of digital citizenship among school administrators; 3) to establish guidelines for developing the digital citizenship of school administrators; and 4) to evaluate the proposed guidelines for developing the digital citizenship of school administrators under the Primary Educational Service Area Office in Nong Khai Province. This study employed a mixed-methods research design, divided into four phases. Phase 1 involved studying the components of digital citizenship from relevant concepts, documents, and

literature. Five experts, selected through purposive sampling, verified the components. Data were analyzed using frequency and percentage. Phase 2 focused on studying the current state of digital citizenship. The sample consisted of 266 school administrators. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.99. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Phase 3 aimed to find guidelines for developing digital citizenship. Key informants included nine educational administrators, school administrators, and educational academics. Data were collected using a semi-structured interview form. Phase 4 involved evaluating the development guidelines. Five experts assessed the guidelines across four standards: utility, propriety, feasibility, and accuracy, using an evaluation form.

The research findings were as follows: 1) The components and indicators of digital citizenship consisted of 5 components and 32 indicators. 2) The overall digital citizenship of school administrators under the Primary Educational Service Area Office in Nong Khai Province was at a high level. 3) A total of 23 guidelines were established for developing the digital citizenship of school administrators under the Primary Educational Service Area Office in Nong Khai Province. 4) The evaluation results of the development guidelines revealed that the utility, feasibility, propriety, and accuracy were at the highest level in all aspects.

Keywords: Digital Citizenship, Digital Citizenship of School Administrators, School Administrator

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็น การสื่อสาร การศึกษา การทำงาน หรือแม้แต่ในการดำรงชีวิตประจำวัน และยังครอบคลุมไปถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและ

รวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561: 13) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทักษะดิจิทัลและได้กำหนด แนวทางการพัฒนาผู้บริหารและครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นย้ำถึง “คุณลักษณะของครูและผู้บริหารในยุคดิจิทัล” ที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565: 66)

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ ผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจ ใช้งานดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั่วโลก ใช้งานในทางที่เหมาะสมสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้งานดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม (Ribble, 2015: 15) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การมีความสามารถด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย โปร่งใส และมีจริยธรรม พร้อมส่งเสริมให้ครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อโลกดิจิทัล (ทินกร เผ่ากันทะ, 2565: 3)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการใช้บริการการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่เน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษานำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาครอบคลุมภารกิจงานทั้ง 4 ด้าน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่สามารถเข้าใจเข้าถึง มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอย่างดี และต้องเป็นต้นแบบในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีจริยธรรมคำนึงถึงผู้อื่น เพื่อจะส่งเสริมสนับสนุนและเป็นที่พึ่งของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ ซึ่งประเด็นที่กล่าวมาหมายถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในปัญหาของความเป็นพลเมืองดิจิทัล และต้องการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้อง เหมาะสม และปลอดภัยของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่

จำเป็นในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์ สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
4. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

มีนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัลดังนี้ อพัชชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2564: 454) เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมมีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ตระหนักถึงความเสี่ยง ความปลอดภัยและความสามารถในการรับมือกับผลกระทบจากภัยออนไลน์ ธิเบต (Ribble, 2015: 24-54) ได้กล่าวถึงความหมายของ ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อการใช้เทคโนโลยีครอบคลุม 9 องค์ประกอบอันได้แก่ 1) การเข้าถึงสื่อดิจิทัล (Digital Access) 2) การทำธุรกรรมผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Commerce) 3) การสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) 4) การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) 5) การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท (Digital Etiquette) 6) การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการสื่อสารดิจิทัล (Digital Law) 7) การรู้สิทธิและความรับผิดชอบต่อทางดิจิทัล (Digital Right and Responsibilities) 8) การใช้ดิจิทัลโดยไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพและพลานามัย (Digital Health and Wellness) 9) การใช้ดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Digital Security) สุวรรณี ไวท์และคณะ (2564: 344) ได้อธิบายว่าความเป็น

พลเมืองดิจิทัลว่าต้องมีทักษะในการใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการทำความเข้าใจกับผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อสังคม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล คือ การเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีให้มีคุณภาพ โดยไม่ได้เน้นแค่การใช้เทคโนโลยีให้เก่ง แต่เป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ตระหนักถึงความปลอดภัยและความสามารถในการรับมือกับผลกระทบจากภัยออนไลน์ รวมถึงการมีรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี เคารพในสิทธิบุคคลอื่น ไปจนถึงการ มีมารยาทในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีกระบวนการประเมินที่ดี เพื่อใช้ตรวจสอบและตัดสินว่าแนวทางที่ได้นั้น มีคุณภาพและบรรลุมาตรฐานตามที่กำหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน เป็นผู้ยืนยันองค์ประกอบ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.2 เครื่องมือที่ใช้คือแบบยืนยันองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัล

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการจัดกลุ่มจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เท่าทันดิจิทัล 2) การสื่อสารดิจิทัล 3) ความรับผิดชอบทางดิจิทัล 4) ความปลอดภัยในโลกดิจิทัล และ 5) จริยธรรมในการใช้ดิจิทัล

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยใช้สถิติความถี่และร้อยละ โดยกำหนดเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50.00 จึงจะถือว่าใช้ได้

ระยะที่ 2 ศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 295 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขอเอกสารรับรองโครงการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2568 เลขรับรองโครงการ อว 0622.7/585 2) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย 3) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล และแนบแบบสอบถามโดยใช้ QR code เพื่อสแกนแบบสอบถามในระบบ Google Forms

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 หาแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน นักวิชาการทางการศึกษา 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 4 ประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทาง คือ แบบประเมินลักษณะมาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบเกณฑ์ การประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ด้าน

ความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และด้านความถูกต้องและครอบคลุม (Accuracy Standards) และหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบเกณฑ์

ผลการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ 32 ตัวชี้วัด
 - 1) องค์ประกอบด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด
 - 2) องค์ประกอบด้านการสื่อสารดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด
 - 3) องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด
 - 4) องค์ประกอบด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด และ
 - 5) องค์ประกอบด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด
2. ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก

ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	(n=266)		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล	3.98	0.78	มาก
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.10	0.80	มาก
3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล	4.03	0.76	มาก
4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล	4.07	0.85	มาก
5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล	4.02	0.89	มาก
โดยรวม	4.04	0.82	มาก

3. แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีจำนวน 23 แนวทางประกอบด้วย
 - 1) ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล จำนวน 5 แนวทาง
 - 2) ด้านการสื่อสารดิจิทัล จำนวน 5 แนวทาง
 - 3) ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล จำนวน 5 แนวทาง
 - 4) ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล จำนวน 3 แนวทาง และ
 - 5) ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล จำนวน 5 แนวทาง

4. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุมอยู่ในระดับมากที่สุด

การประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	ด้านความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล	4.84	0.37	มากที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.88	0.34	มากที่สุด
3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล	4.95	0.23	มากที่สุด
4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล	4.87	0.35	มากที่สุด
5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล	4.92	0.28	มากที่สุด
โดยรวม	4.90	0.31	มากที่สุด

การประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	ด้านความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล	4.52	0.65	มากที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.60	0.64	มากที่สุด
3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล	4.51	0.76	มากที่สุด
4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล	4.40	0.82	มาก
5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล	4.56	0.76	มากที่สุด
โดยรวม	4.51	0.73	มากที่สุด

การประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	ด้านความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล	4.84	0.37	มากที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.76	0.52	มากที่สุด
3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล	4.85	0.36	มากที่สุด
4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล	4.80	0.41	มากที่สุด
5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล	4.68	0.69	มากที่สุด
โดยรวม	4.04	0.47	มากที่สุด

การประเมินแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	ด้านความถูกต้องครอบคลุม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัล	4.84	0.37	มากที่สุด
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.88	0.34	มากที่สุด
3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล	4.90	0.30	มากที่สุด
4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล	4.67	0.48	มากที่สุด
5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล	4.60	0.70	มากที่สุด
โดยรวม	4.78	0.45	มากที่สุด

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มี 23 แนวทาง โดยมี การอภิปรายแต่ละประเด็นดังนี้

1. ด้านความรู้เท่าทันดิจิทัลมี 5 แนวทางว่า สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปอส์ ไกรวิญญู (2563: 361) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้านความรู้เท่าทันดิจิทัลว่า เป็นการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถใช้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานสอดคล้องกับที่ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล (2561: 5-6) กล่าวว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตนรู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทันดิจิทัลเป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และยังสอดคล้องกับริบเบิลและไบเลย์ (Ribble & Bailey, 2007: 35) ที่พบว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นพลเมืองที่สามารถศึกษาและเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล รู้เท่าทันเทคโนโลยี และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล มี 5 แนวทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ โสภิตา วีรกุลเทวัญ (2561: 21-22) ที่เสนอว่า พลเมืองดิจิทัลควรมีทักษะการเรียนรู้พัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น

มีความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ทั้งในโลกออนไลน์และออฟไลน์ด้วยความเชื่อถือ สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริรัตน์ อุปถัมภ์เกื้อกุล (2566: 97) หนึ่งในแนวทางการพัฒนาคือการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางดิจิทัล ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบในการสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีเพื่อส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสริชา คำหนัก (2566: 70) เน้นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องติดต่อสื่อสารกับครูและบุคลากรในสถานศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนผ่านสื่อออนไลน์ที่หลากหลาย เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับรู้อย่างทั่วถึง

3. ด้านความรับผิดชอบทางดิจิทัล มี 4 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับริบบเบิล (Ribble, 2015: 56) ที่กล่าวว่า สิทธิ และ ความรับผิดชอบทางดิจิทัล (Digital Rights and Responsibilities) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่พลเมืองดิจิทัลต้องยึดถือ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลข้อมูล โดยมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอย่างมีระบบ ตั้งแต่การเกิดของข้อมูล การจัดเก็บ การวิเคราะห์ การทำลาย การเข้าถึง การรักษาความปลอดภัย สอดคล้องกับกาญจนา เดชสม (2564: 157) ความรับผิดชอบต่อการนำเสนอบนดิจิทัล และใช้งานดิจิทัลอย่างมีความสุขโดยไม่ทำลายสุขภาพ และสอดคล้องกับอพัชชา ช่างขวัญยืน (2564: 458) ที่กล่าวว่า พลเมืองผู้รู้ถึงสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ในโลกดิจิทัล มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และปกป้องตนเองจากผู้อื่นได้โดยไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพกาย

4. ด้านความปลอดภัยในโลกดิจิทัล มี 3 แนวทาง สอดคล้องกับที่ริบบเบิล (Ribble, 2015: 42) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบด้านความปลอดภัยทางดิจิทัล ได้ระบุว่าพลเมืองดิจิทัลต้องรู้จักระมัดระวังและสร้างกลไกป้องกันตนเองจากภัยคุกคามภายนอก สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรยุทธ วิลามาสม (2563: 23) ที่พบว่าสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของการโจมตีด้วย Ransomware เนื่องจากมีฐานข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก ดังนั้น ความปลอดภัยทางดิจิทัลไม่ได้หมายถึงแค่การติดตั้งซอฟต์แวร์ แต่หมายถึง การสร้างนิสัย และความตระหนักรู้ ในการป้องกันภัยคุกคาม และสอดคล้องกับมนรัตน์ แก้วเกิด (2562: 54) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ

5. ด้านจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล มี 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอรนิ อิมเสถียร (2565: 165-211) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่สำคัญคือ จริยธรรมดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศดิจิทัล การกำหนดแนวทางการใช้

งาน AI อย่างถูกต้อง สะท้อนถึงวิสัยทัศน์ที่ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในกรอบแนวทางปฏิบัติการใช้ปัญญาประดิษฐ์ของยูเนสโก (UNESCO, 2016: 26) ที่เน้นย้ำว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ AI บนพื้นฐานของความโปร่งใส ความเท่าเทียม และการไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เพื่อให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และไม่ขัดต่อจริยธรรมทางวิชาการ และสอดคล้องกับ อาทิฟและซูว์ (Atif & Chou, 2018: 47) ที่ค้นพบว่า จริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethics) คือ ความประพฤติที่เหมาะสม เข้าใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบในพื้นที่ไซเบอร์ ได้รับสิทธิที่ เท่าเทียมในฐานะสมาชิกของชุมชนออนไลน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีความสำคัญในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การจัดการความเสี่ยงบนโลกไซเบอร์ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพสิทธิผู้อื่นในการใช้ดิจิทัล โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** 1. ควรจัดให้มีการสำรวจความต้องการในการพัฒนา และจัดให้มีการอบรม เพื่อพัฒนาในด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอยู่เสมอ 2. หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับสามารถนำไปใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตามความเหมาะสม 3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้กับโครงการ แผนพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงควรขยายผลสู่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ศึกษาผลการใช้แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ที่ได้จากการวิจัยนี้ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 3. ศึกษาและเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาระหว่างสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หรือเปรียบเทียบกับสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดูความแตกต่างของบริบทและข้อจำกัด

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เดชสม. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน *ดัชนีนิพนธ์ปริญาการศึกษาคุณูปภัณติต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2561). ยุคแห่งเมืองดิจิทัล คลังความรู้ SciMath. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2568. จาก https://www.infocommmju.com/icarticle/images/stories/icarticles/ajwittaya/digital/Digital_Citizenship.pdf.
- ทินกร เผ่ากันทะ. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 4(2), 37-45.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปอส์ ไกรวิญญ์. (2563). กลยุทธ์การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดเอกชนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญาคุณูปภัณติต ครุศาสตรคุณูปภัณติต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสนุ พองศรี. (2549). *วิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- มนรัตน์ แก้วเกิด. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญาครุศาสตรคุณูปภัณติต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักษมี คงลาภ. (2561). *การจัดทำ Fact Sheet “ความฉลาดทางดิจิทัล”(Digital Intelligence: DQ) และการศึกษาการรังแกกันบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล ในโครงการ: การพัฒนาทักษะและการเป็นพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- วรยุทธ วิลามาส. (2563). ความต้องการจำเป็นในการเป็นพลเมืองดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ศิริรัตน์ อุบลมภ์เกื้อกุล. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์*, 9(2), 311-324
- สริชา คำหนัก. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- สมคิด พรหมจ้อย. (2550). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1. (2567). *นโยบายและวิสัยทัศน์. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568. จาก <http://www.nkedu1.go.th/NEW2563/>*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2568. จาก <http://www.bopp.go.th>*
- สุวรรณณี ไหว้, สุวัฒน์ รักขันโทและสิริวัฒน์ ศรีเครือดง. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Human: Digital Citizenship). *มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(1), 214.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). *เท่าทันสื่อ อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน.
- อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2564). “การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3), 452-454.
- อรณี อิมเสถียร. (2565). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- Atif & Chou. (2018). Guest Editorial: Digital Citizenship: Innovations in Education, Practice, and Pedagogy. *Educational Technology & Society*, 21(1), 152-154.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological test (5th ed.)*. New York : Harper Collins.
- Guskey.T.R. (2000). *Evaluating professional development*. CA: Corwin Press.

Ribble, M., & Bailey, G (2007). *Digital Citizenship in School*. Eugene, OR: International Society for Technology in Education.

Ribble, M. (2015). *Digital Citizenship in School: Nine Elements All Student Should Know*. Washington DC: International Society for Technology in Education.

UNESCO. (2016). *A Policy Review: Building Digital Citizenship in Asia-Pacific through Safe, Effective and Responsible Use of ICT*. Bangkok: UNESCO.